

Zó kan het ook!

Aanbevelingen voor een betere situatie
van kinderen in asielzoekerscentra

Wergroep Kind in azc, 2016

INHOUD

OPROEP	3
SAMENVATTING 'ZO KAN HET OOK'	4
Stap 1: Kleinschalige opvang op één plek van begin tot eind	5
1a. De huidige situatie: het vele verhuizen en de gevolgen voor het kind	5
1b. Zó kan het ook: opvang op een en dezelfde plek	6
1c. De huidige situatie: grootschalige opvang en de gevolgen voor het kind	9
1d. Zó kan het ook: kleinschalige opvang	9
Stap 2: Breng noodzakelijke voorzieningen in orde	10
2a. De huidige situatie: kind wordt niet op waarde geschat	10
2b. Zó kan het ook: passend onderwijs en ondersteuning	12
2c. De huidige situatie: gezondheid- en jeugdzorg	14
2d. Zó kan het ook: passende hulp	15
2e. De huidige situatie: sport, spel en ontspanning	15
2f. Zó kan het ook: meer aanbod op vaste tijden	17
Stap 3: Ondersteun de ouders	19
3a. De huidige situatie: onvoldoende kennis en steun	19
3b. Zó kan het ook: zelf leren en zelf doen	20
Stap 4: Informatie	22
4a. De huidige situatie: geen of onduidelijke informatie	22
4b. Zó kan het ook	23
Stap 5: Snel duidelijkheid	25
5a. De huidige situatie: in strijd met de rechten van het kind	25
5b. Zó kan het ook: respecteer rechten van het kind	27
LIJST MET AFKORTINGEN	30

OPROEP

De situatie van veel kinderen in asielzoekerscentra is verre van ideaal: ze hebben enorm veel meegemaakt, zijn weggerukt uit hun vertrouwde omgeving en verhuizen in Nederland van opvang naar opvang. Deze kinderen hebben onze directe zorg en aandacht nodig en daarom heeft de Werkgroep Kind in azc experts gevraagd hoe zij werken met deze groep kinderen in Nederland. Wat zijn de grootste problemen en welke gevolgen hebben die voor het kind? Welke oplossingen stellen de experts voor en waar in het land worden die al toegepast?

Asielopvang in Nederland moet de kinderrechten respecteren. Niet alleen uit humanitair oogpunt, maar ook omdat we dit met elkaar hebben afgesproken in het VN-Kinderrechtenverdrag. Uitgangspunten hierin zijn non-discriminatie (art. 2), het primaire belang van het kind (art. 3), de ontwikkeling (art. 6) en participatie van kinderen (art. 12). Daarnaast moet de opvangsituatie voldoen aan verdragsregels op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg en bescherming tegen kindermishandeling. Het ministerie van Justitie en Veiligheid is verantwoordelijk voor een opvang van gevluchte kinderen die in lijn is met het VN-Kinderrechtenverdrag.

De werkgroep helpt graag bij de verbetering van de opvang van kinderen. Op basis van onderzoek en gesprekken met experts stellen wij vijf stappen voor om de opvang voor kinderen te verbeteren, te weten: kleinschalige en permanente locatie, toegang tot voorzieningen, ondersteuning van de ouders, informatievoorziening en duidelijkheid. Ons advies bouwt voort op het rapport 'Kind in het Centrum' uit 2009. Het advies is tot stand gekomen met input van twaalf gemeentebestuurders en 38 experts, zoals kinderartsen, onderwijzers en hulpverleners.

Rode draad in ons advies: stop het verhuizen van kinderen en zorg voor één permanente opvangplek. Dit creëert een stabiele, veilige omgeving waarin een kind tot rust kan komen en verder kan groeien.

We kunnen deze kinderen niet een onbezorgde jeugd teruggeven, maar wel een kans op een betere toekomst. En daarvoor zijn we samen verantwoordelijk.

**Werkgroep Kind in azc
namens Defence for Children,
Kerk in Actie, UNICEF Nederland,
VluchtelingenWerk Nederland
en War Child**

Den Haag, 18 november 2016

In november 2016 ving Nederland 30.163 vluchtelingen op, van wie 8.092 kinderen in de leeftijd van 4 tot 17 jaar en 1.329 alleenstaande minderjarigen.

SAMENVATTING

Zo is het

Locatie

veel verhuisbewegingen

Voorzieningen

inactief, weinig sport, school niet goed geregeld

Informatie

onvoldoende informatie en verbinding met de wereld

Ondersteuning ouders

ouders hulpeloos en machteloos

Duidelijkheid

lang wachten in onzekerheid

Kinderrechten onder druk

Zo kan het ook

Locatie

opvang op één plek

Voorzieningen

sporten, spelen en naar school

Informatie

geïnformeerd en in verbinding met de wereld

Ondersteuning ouders

ouders ondersteund en betrokken

Duidelijkheid

snel duidelijkheid en zekerheid

Kinderrechten gerespecteerd

Totstandkoming 'Zo kan het ook'

In mei 2016 publiceerde de Werkgroep Kind in azc het advies 'Zo kan het ook' om de opvang van gevluchte kinderen in Nederland te verbeteren. De werkgroep, bestaande uit Defence for Children, Kerk in Actie, UNICEF Nederland, VluchtelingenWerk Nederland en War Child, deed ook een oproep: 'denk mee over hoe we de asielopvang *kinderrechtenproof* kunnen maken'. Twaalf gemeentebestuurders en 38 experts leverden input voor deze uitgewerkte versie van 'Zo kan het ook'. Daarnaast deelden tientallen organisaties en instanties hun initiatieven voor gevluchte kinderen. Een aantal hiervan zijn opgenomen ter illustratie en inspiratie bij de aanbevelingen. Voor meer en uitgewerkte voorbeelden verwijzen we naar de website van de werkgroep: www.kind-in-azc.nl.

Stap 1:

Kleinschalige opvang op één plek van begin tot eind

1a. De huidige situatie:

het vele verhuizen en de gevolgen voor het kind

Eenmaal in Nederland verhuizen asielzoekerskinderen meerdere keren in het eerste jaar. Ze moeten van een centrale opvang locatie (COL) naar een proces opvang locatie (POL) en dan naar een AZC en mogelijk later in een gezinslocatie (GOL) voor gezinnen die het land moeten verlaten. Zo bepaalt het huidige opvangbeleid dat. De tweede oorzaak voor het vele verhuizen ligt in het opvangbeleid van het COA. Bij een lage bezettingsgraad wordt de opvanglocatie gesloten en verhuizen de bewoners weer naar een andere plek. Andere centra zijn vaak maar voor een bepaalde tijd opgericht en als het contract afloopt moeten de bewoners ook weer verhuizen.¹

Onthechting

Om zich te kunnen ontwikkelen hebben kinderen behoefte aan stabiliteit, bescherming en continuïteit. Verhuizen zorgt voor onrust. Er is geen ruimte om traumatische gebeurtenissen te verwerken en te aarden. Kinderen ervaren de gedwongen verhuizingen dan ook als belastend, ingrijpend en ontwrichtend.² Daarnaast moeten ze wennen aan een nieuwe school. Ze moeten weer aansluiting vinden met leeftijdsgenootjes. Het vele verhuizen leidt soms ertoe dat kinderen op den duur helemaal geen vriendjes meer willen maken. De kinderen belanden in een vicieuze cirkel die maar moeilijk te doorbreken is en die resulteert in onthechting, waardoor het steeds moeilijker wordt om vertrouwensbanden aan te gaan.

Ruzies, pesten en vechten

Hulpverleners die preventieve traumabehandelingen voor vluchtelingenkinderen ontwikkelen constateren dat het pedagogisch klimaat op de opvanglocaties en AZC-scholen onvoldoende is, onder andere doordat kinderen steeds weer moeten verhuizen. Door de constante in- en uitstroom van kinderen moet er telkens weer een pikorde worden vastgesteld, wat vaak gepaard gaat met ruzies, pesten en vechten. Dit zorgt

“ Een AZC is een komen en gaan van gezinnen met kinderen. Om de drie maanden is het centrum al compleet verhuisd en zijn er weer nieuwe kinderen. Elke dag zien kinderen nieuwe gezichten en gaan vriendjes en vriendinnetjes verhuizen.

Kinderen zijn erg bezig om een plekje te vinden in de groep. Dan ontstaat er vaak ruzie en een onveilig gevoel.”

— Hulpverlener werkzaam in een AZC

¹ Werkgroep Kind in azc, 'Ontheemd De verhuizingen van asielzoekerskinderen in Nederland', p. 9-10.

² K. Kloosterboer, Kind in het centrum; Kinderrechten in asielzoekerscentra. (rapport), Den Haag: Unicef Nederland 2009.

voor veel gevoel van onveiligheid bij kinderen die juist zoveel behoefte hebben aan veiligheid.³ “Als het pedagogisch klimaat niet goed is en kinderen elkaar veelvuldig pesten, dan is de kans op traumaverwerking miniem, alle goede bedoelingen ten spijt”, aldus Paul Sterk, die als ontwikkelaar van ‘Mind-Spring’ veelvuldig met gevluchte kinderen te maken heeft.

Geheugen- en slaapstoornis

Uit onderzoek van het AMC en GGD Nederland blijkt dat kinderen die vaak verhuizen meer psychische en psychosomatische klachten hebben, zoals angst- geheugen- en slaapstoornissen, depressieve gevoelens, boosheid en overactiviteit.⁴ Daarnaast zijn asielzoekerskinderen extra kwetsbaar. Ze worden blootgesteld aan risicofactoren die een bedreiging kunnen vormen voor hun ontwikkeling. Extra zorgwekkend, aangezien deze kinderen de bescherming van hun familie en andere sociale netwerken missen, maar ook flexibiliteit en vertrouwen.

Verhuizen middenin medische behandeling

De vele verhuizingen bemoeilijken bovendien de toegang tot en de continuïteit van gezondheidszorg. Kinderarts Albertine Baauw zag dit in de praktijk: “Een schrijnend voorbeeld was een jongetje met een ernstige bloedziekte. Lang was niet duidelijk wat het kind mankeerde, maar uiteindelijk werd duidelijk dat het jongetje leed aan een ernstige bloedziekte, waardoor hij meerdere bloedtransfusies nodig had. Wij zijn zo snel mogelijk gestart met het behandeltraject, maar midden in de behandelperiode kwam hij niet meer opdagen. Al snel bleek dat het kind verhuisd was naar een andere opvanglocatie, waardoor hij de noodzakelijke medische behandeling miste.”

Onderbreking in het onderwijs

Ditzelfde nadelige effect treedt op bij onderwijs. Door de vele verhuizingen ontstaan hiaten in kennis en niveau, omdat scholen verschillende methodes gebruiken en het leertempo per school verschilt. Bovendien komt het voor dat kinderen moeten wachten voordat er plek is op een school. Verhuizen is ook een belemmering voor de vele vrijwillige initiatieven in Nederland. Sociale netwerken worden door het verhuizen afgebroken of niet opgebouwd. Sportprojecten worden afgezegd, preventieve traumabehandelingen kunnen niet afgemaakt worden, enzovoort.

³ Arq Psychotrauma Expert Groep, Preventieve interventies voor vluchtelingen en asielzoekers, expertmeeting op 6 oktober 2016.

⁴ S. Goosen, K. Stronks, A. Kunst. Frequent relocations between asylum seekers centres are associated with mental distress in asylum seeker children: a longitudinal medical record study International Journal of Epidemiology 2013; doi: 10.1093/ije/dyt233.

Deze situatie kost de samenleving op lange termijn meer dan de korte termijncosten van het COA nu doen vermoeden.

1b. Zó kan het ook: opvang op een en dezelfde plek

Vang gezinnen met kinderen op één plek op

Na een eerste intake in een COL moeten gezinnen meteen naar een locatie waar ze de gehele procedure verblijven. Mensen met weinig kans op een verblijfsvergunning kunnen hun proces op één locatie afwachten, daar ook eventueel in beroep gaan en vanuit daar eventueel terugkeren. Mensen met een grote kans op een verblijfsvergunning moeten direct in de regio of gemeente terecht komen waar zij ook gehuisvest worden. De COA-opvang moet dus rechtstreeks gekoppeld worden aan de uiteindelijke permanente huisvesting van de statushouder. Hiertoe moeten uiteraard goede afspraken met gemeenten en regio's worden gemaakt.

Participeren en investeren

Het voordeel van deze situatie voor de asielzoekers: zij hebben een perspectief, zullen sneller (vrijwilligers)werk verrichten, deelnemen aan activiteiten en investeren in hun sociale omgeving. Ook is het goed voor het draagvlak in de samenleving, omdat de lokale bevolking de nieuwkomers kan leren kennen en een relatie met hen kan opbouwen.

Mobiele IND-teams

Gemeenten geven steeds vaker aan dat ze graag hun 'eigen' asielzoekers willen houden, omdat zij in hen geïnvesteerd hebben. Als gemeenten weten dat de mensen die zij nu opvangen ook in hun gemeente worden gehuisvest zijn zij meer geneigd taal- en inburgeringsprogramma's voor hen op te zetten. De werkgroep pleit er dan ook voor dat vluchtelingen alle fasen in de asielprocedure op een en dezelfde locatie doorlopen. Dit kan op verschillende manieren worden geregeld, zoals het inzetten van mobiele IND-teams.

Aanmeldstraat

Een andere logische oplossing is om elke regio die verantwoordelijk is voor opvang en huisvesting te voorzien van een eigen aanmeldstraat. Wat betekent dat het proces rond de registratie in de Basis Registratie Personen (BRP), het toekennen van een BSN-nummer en de uitgifte van verblijfsdocumenten eerder in de asielprocedure plaatsvindt. Vreemdelingen met een verblijfsvergunning kunnen zo vanaf de aanmeldlocatie

"Omdat ik zo vaak moest verhuizen, ik ben al vijf keer verhuisd, vind ik het moeilijk om vrienden te maken en goede vrienden achter te laten."

— Maleyja, 10 jaar uit Azerbeidjan⁵

Gemeente Boxtel & Gemeente Heusden – Kleinschalige opvang

De gemeente Boxtel en de gemeente Heusden willen experimenteren met kleinschalige opvang van vluchtelingen. De opvangcentra bieden opvang aan 50 tot 100 mensen en staan op centrale plaatsen in de gemeente. Het doel hierachter is om asielzoekers zo mogelijk te laten integreren vanaf het allereerste begin dat zij in de gemeente verblijven, ongeacht hun verblijfsstatus. Echter, het COA heeft de twee gemeentes laten weten dat de kleinschalige opvanglocaties niet meer nodig zijn. Door de lagere instroom van vluchtelingen zijn de locaties momenteel niet nodig.

⁵ Kloosterboer, K., & Kemenade, M. – J. (2016). Kijk mij eens! Gevluchte Kinderen in Nederland. Den Haag, Nederland: UNICEF Nederland.

naar een AZC gaan met de juiste papieren op zak. En zo wordt de inschrijving in de BRP bij de gemeenten een kwestie van overschrijven: sneller en eenvoudiger.

Opvang regionaal organiseren

Het is van belang om de opvang regionaal te organiseren, omdat de ene gemeente meer opvanglocaties kan verzorgen, maar de ander meer mensen kan huisvesten. In Tilburg kunnen vluchtelingen de hele asielprocedure op een en dezelfde locatie doorlopen. Hebben ze eenmaal een verblijfsvergunning op zak, dan krijgen ze een woning binnen de regio toegewezen. De kinderen van de vluchtelingen hoeven daardoor minder te verhuizen en voelen zich sneller veilig en thuis in een bekende omgeving. Vaak kunnen kinderen, vooral in het voorgezet onderwijs, ook op dezelfde school blijven.

Trek lokaal succes breder

Geef dit soort lokale en regionale initiatieven de ruimte en zorg voor ondersteuning op landelijk niveau. Als de initiatieven succesvol zijn, zet dan in op landelijke uitrol en promoot een open discussie met gemeenten en andere partijen. Voer de discussie niet in de kleine keten (KMAR, IND, COA, DT&V), maar juist ook in groter verband met gemeenten en andere relevante partijen. Een ander voordeel van een regionale organisatie is de flexibiliteit die het met zich meebrengt. Komen er minder vluchtelingen dan gedacht, dan kan tijdelijke huisvesting omgezet worden naar reguliere huisvesting. Maar ook gebouwen die tijdelijk voor andere

activiteiten worden ingezet kunnen achter de hand gehouden worden om bij een hogere instroom in te zetten als opvanglocaties.

1c: De huidige situatie: grootschalige opvang en de gevolgen voor het kind

Op dit moment zitten grote groepen asielzoekers op een opvanglocatie ver buiten de stadskern, uiteenlopend van 300 tot 2000 mensen. Gezinnen delen gemeenschappelijke ruimtes en sanitaire voorzieningen met veel onbekenden. Een van de redenen om voor grootschalige opvang te kiezen is omdat het gemakkelijker is deze vorm van opvang te reguleren. Niet het belang van het kind staat voorop, maar de beheersbaarheid en de efficiëntie van de opvanglocaties.⁶ Opvang die verdeeld is over meerdere kleine locaties vereist op logistiek gebied meer organisatie.

De Nationale Ombudsman en het College voor de Rechten van de Mens bepleiten echter dat asielzoekers(kinderen) niet opgevangen moeten worden in grootschalige opvanglocaties.⁷ Hoe groter de opvanglocatie, hoe meer het belang van het kind in het gedrang komt, waaronder de privacy en veiligheid. Ook bestaat het risico dat het COA zich onvoldoende bewust is van wat er speelt in grootschalige asielzoekerscentra.

Meer draagvlak door kleinschalige opvang

Op korte termijn lijkt grootschalige opvang misschien efficiënter te zijn, maar op lange termijn biedt kleinschalige opvang meer voordelen. Ten eerste zorgt het voor meer draagvlak onder de bevolking. Ten tweede kan er in kleinschalige opvanglocaties (meer) geïnvesteerd worden in de integratie van asielzoekers, is het gemakkelijker te organiseren voor gemeenten en is het prettiger voor de vluchtelingen zelf.

1d. Zó kan het ook: kleinschalige opvang

Kleinschalige opvang zorgt ervoor dat de structuur van het gezin intact blijft en zorgt voor meer privacy en veiligheid, waardoor er meer ruimte is voor de basisbehoeften van kinderen zoals slapen en huiswerk maken. Kleinschalige opvang is al mogelijk wanneer gezinnen bij elkaar worden geplaatst in bijvoorbeeld speciale AZC's voor gezinnen of in aparte onderdelen van AZC's. Als deze locaties bovendien dichterbij de stadskern liggen, bevordert dit de integratie.

Gehele opvang in één gemeente

De gemeente Utrecht vangt vluchtelingen tijdens de gehele asielprocedure op, creëert gemengde woonruimte en biedt cursussen aan, zodat de vluchtelingen vanaf de eerste dag integreren in de samenleving. Vernieuwend aan dit project is dat naast asielzoekers ook buurtbewoners de cursussen kunnen volgen. Zo bespoedigt de gemeente zowel de integratie als de ontwikkeling van haar bewoners. De kinderen van de vluchtelingen kunnen in Utrecht op school blijven, vrienden maken en lid worden van het verenigingsleven.

Asielprocedure en huisvesting binnen één gemeente

In Tilburg wordt de gehele asielprocedure in de opvanglocaties in Tilburg doorlopen. Daarnaast is er een pilot gaande waarbij bewoners na het verkrijgen van een verblijfsvergunning een woning binnen (regio) Tilburg krijgen toegewezen. Dit heeft als gevolg dat kinderen minder moeten verhuizen, waardoor zij veilig en in een bekende omgeving kunnen opgroeien.

⁶ Kinderombudsman, 'Wachten op je toekomst, kinderen in de noodopvang in Nederland' KOM008/2016, p. 17.

⁷ <http://www.trouw.nl/tr/nl/36361/Vluchtelingen/article/detail/4241848/2016/02/10/Ombudsman-grote-opvang-slecht-voor-asielzoeker.dhtml> ; <https://www.mensenrechten.nl/berichten/grootschaligheid-heumensoord-schadelijk-voor-asielzoeker>

Stap 2: Breng noodzakelijke voorzieningen in orde

2a: De huidige situatie: kind wordt niet op waarde geschat

Net als ieder ander kind zijn ook asielzoekerskinderen leerplichtig en hebben ze recht op onderwijs. Volgens Europese verdragen heeft Nederland, net als andere lidstaten, voor deze groep kinderen drie maanden de tijd om voor onderwijs te zorgen. Kinderen die naar Nederland zijn gevlucht hebben rust en stabiliteit nodig en onderwijs kan hieraan bijdragen. Het geeft kinderen de mogelijkheid om hun toekomst in eigen hand te nemen, brengt ze in contact met de Nederlandse samenleving, en het geeft hen structuur in hun leven.

Uiteenlopende problematiek

Ondanks de wettelijke waarborgen staat het recht op onderwijs regelmatig onder druk. Denk hierbij aan onvoldoende continuïteit, problemen met de locatie van de school, onvoldoende faciliteiten, onvoldoende ouderlijke ondersteuning, onvoldoende kwaliteit van het onderwijs en achterblijvende resultaten, (speciaal) onderwijs dat niet voor een verhuizing is geregeld waardoor kinderen maanden zonder onderwijs zitten, het niet tijdig regelen van informatieoverdracht naar een nieuwe school en geldgebrek.⁸ Ook hebben we al eerder betoogd dat de vele verhuizingen hierbij een groot probleem vormen.

Geen passend onderwijs bij taalachterstand

Veel scholen hebben moeite met het vinden van gespecialiseerde docenten. Asielzoekerskinderen vormen een kwetsbare groep die al veel heeft meegemaakt. Speciaal getrainde docenten kunnen eerder in staat zijn om signalen op te vangen of een kind (jeugd)hulp nodig heeft en zo nodig door te verwijzen.⁹ Asielzoekerskinderen hebben daarnaast vaak een taalachterstand, maar kunnen desondanks geen aanspraak maken op 'passend onderwijs'.¹⁰ Deze vorm van onderwijs is alleen voor kinderen met een stoornis of een handicap.

⁸ Karin Kloosterboer: 'Kind in het centrum', juni 2009, p. 65-69.

⁹ Zie ook het voorbeeld hieronder 'Modules Expert in nieuwkomersonderwijs'.

¹⁰ Passend onderwijs betekent dat kinderen extra ondersteuning nodig hebben.

Lager niveau vanwege taalachterstand

Een ander, fundamenteel probleem is dat kinderen slechts één jaar in een taalklas terecht kunnen. In deze doorgaans overvolle klassen krijgen asielzoekerskinderen niet de aandacht die ze nodig hebben, waardoor ze soms uitstromen naar het laagste niveau vmbo. Niet vanwege een lager IQ hebben, maar omdat ze op taalgebied onvoldoende zijn bijgeschoold. En dan is het lastig weer op te klimmen naar een hoger niveau. Meer aandacht voor talenten en meer bruggetjes tussen onderwijsniveaus zouden enorm helpen. Ook een leuk, leerzaam en taalrijk programma dat deze leerlingen in hun vrije tijd kunnen volgen zou hen enorm helpen hun achterstand in te lopen.

AZC-school of gewone school?

Moet een vluchtelingkind naar een AZC-school of een reguliere school? Kinderrechtenspecialiste Karin Kloosterboer meent dat dit per kind verschilt.¹¹ Factoren die meespelen zijn onder andere de leeftijd van het kind en de duur dat een kind al in Nederland is. Op een AZC-school kunnen kinderen hun kennis van de Nederlandse taal minder goed ontwikkelen,¹² bijvoorbeeld vanwege hun verschillende onderwijsachtergrond en vluchtgeschiedenis. Daarnaast werkt het ook niet bevorderend dat deze klassen voortdurend wisselen.¹³ Wel hebben AZC scholen een duidelijk inspectiekader en wordt er gewerkt met ontwikkelingsperspectieven.

In het rapport 'Wachten op je toekomst' zegt de Kinderombudsman: 'Idealiter gaan kinderen die nieuw zijn in Nederland eerst naar een klas waar de nadruk ligt op taalverwerving en stromen ze daarna door naar het regulier onderwijs. Dit wordt eerste opvangonderwijs genoemd.'¹⁴ Indien kinderen niet naar een schakelklas gaan, maar meteen naar een reguliere school, dan missen ze vaak de aansluiting waardoor hun achterstand groter wordt. Het is dus van belang om maatwerk te leveren en dat er geluisterd wordt naar wat het kind zelf wil.¹⁵

Online cursus voor leerkrachten

Augeo heeft een gratis onlinecursus ontwikkeld voor leerkrachten in het primair- en voortgezet onderwijs. De cursus bestaat uit theoretische informatie en praktische voorbeelden om onderwijzend Nederland binnen één dagdeel te helpen bij het onderwijs aan asielzoekerskinderen. De leerkracht is een belangrijke steunfiguur voor kinderen die schokkende gebeurtenissen hebben meegemaakt. Hij kan hen leren om te gaan met stress en helpt de natuurlijke veerkracht te versterken. Dit helpt bij preventie van de schadelijke gevolgen van trauma's nu en in de toekomst.

¹¹ Karin Kloosterboer 'Kind in het Centrum kinderrechten in asielzoekerscentra', juni 2009, p. 65.

¹² Karin Kloosterboer 'Kind in het Centrum kinderrechten in asielzoekerscentra', juni 2009, p. 65, 121.

¹³ Inspectie van Onderwijs, 'De Kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers Type 1 en 2, 2013/2014', juni 2015, p. 24.

¹⁴ De Kinderombudsman, Wachten op je toekomst – Kinderen in de noodopvang in Nederland, de Kinderombudsman, februari 2016, p. 23. <https://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/2016.KOM008.Wachtenopjetoekomst.pdf> (geraadpleegd 12 oktober 2016).

¹⁵ Dit betekent niet dat de mening van het kind altijd gevolgd dient te worden. Er moet een passend belang gehecht worden aan de mening van het kind.

Voor asielzoekerskinderen is het daarnaast van belang dat zij in aanraking komen met de Nederlandse taal en cultuur, bijvoorbeeld tijdens voorschoolse opvang. Helaas is deze nog niet voor alle kinderen in AZC's toegankelijk.¹⁶

Niet op waarde geschat

Asielzoekerskinderen krijgen door de taalbarrière vaak op een lager niveau les dan ze aankunnen. De eindtoets die kinderen moeten maken komt voor deze kinderen meestal te vroeg.¹⁷ Kinderen zijn de taal nog niet machtig en zijn minder goed in staat om te presteren. Zodra kinderen te laag worden ingeschaald kan dit leiden tot schooluitval en vroegtijdig schoolverlaten. Een ander veelvoorkomend probleem is dat kinderen binnenkomen als analfabeet, maar als zwakbegaafd worden aangemerkt. Een label waar ze bijna niet meer vanaf komen. De ouders zijn bovendien vaak niet in staat om hun kinderen te helpen met hun huiswerk, terwijl het Nederlandse schoolsysteem hier wel vanuit gaat.

2b: Zó kan het ook: passend onderwijs en ondersteuning

Passend onderwijs en lesmateriaal

Passend onderwijs is cruciaal voor kinderen van vluchtelingen. Niet alleen biedt onderwijs rust en regelmaat, ook biedt het een vooruitzicht op integratie en maatschappelijke zelfredzaamheid. Per geval moet bekeken worden of een AZC-school de voorkeur heeft of een reguliere school. Vervolgens is het belangrijk om naar de capaciteiten van het kind te kijken, zonder afgeleid te worden door de taalachterstand.

Een kind van 10 leert een taal echt goed gedurende een periode van vier tot zes jaar, waarvan de eerste twee jaar bij voorkeur in een kleine taalklas. De resterende periode kan opgevuld worden door middel van ambulante begeleiding in een reguliere klas. Scholen en kinderen moeten hierin worden gefaciliteerd. Taal- en leerachterstanden vallen op dit moment niet onder het passend onderwijs, maar dit zou wel het geval moeten zijn. Maak voor een kind met een dergelijke achterstand een ondersteuningsplan. Ten slotte moeten docenten toegang hebben tot informatie en kennis over asielzoekerskinderen, zodat zij in kunnen spelen op de behoefte van asielzoekerskinderen. Augeo heeft bijvoorbeeld passend lesmateriaal ontwikkeld voor deze leerkrachten, maar ook Hogeschool Utrecht biedt een Master Educational Needs aan in samenwerking met Windesheim College.

Lessen over relaties, seksualiteit

'Welkom op school' is een lesmethode voor asielzoekerskinderen met lessen over relaties en seksualiteit, over kinderrechten en discriminatie. De methode biedt ook uitgebreide achtergrondinformatie, bijvoorbeeld over hoe vluchtelingenleerlingen oorlogsgeweld verwerken. Een groot deel van de ISK's gebruikt deze methode.

Tilburg: snel naar school

De Tilburgse taalschool biedt nieuwkomers die korter dan één jaar in Nederland zijn taallessen. De taalklas is bedoeld voor leerlingen met een grote taalachterstand totdat ze op niveau zijn. Asielzoekerskinderen van alle leeftijden kunnen bij binnenkomst in de gemeente Tilburg snel naar school. Voor- en voerschoolse educatie wordt op locatie aangeboden, primair onderwijs is beschikbaar in een speciale klas binnen een reguliere school en voortgezet onderwijs bestaat uit maximaal twee jaar onderwijs op het Schakelcollege, waarna leerlingen terecht kunnen op een reguliere school. De kinderen krijgen volwaardig onderwijs in reguliere vakken en daarnaast wordt de kennis van de Nederlandse taal verbeterd.

¹⁶ Entitlement to education for refugee and migrant children in Europe.

¹⁷ Eindtoets aan het einde van de basisschool.

Overstappen naar ander onderwijs

Leerlingen zouden makkelijker moeten kunnen overstappen naar een ander onderwijsniveau als dat beter bij hun achtergrond past. Internationale Schakelklassen (ISK) spelen een cruciale rol voor jongeren die naar het reguliere onderwijs willen. Alle jongeren zouden terecht moeten kunnen op een ISK, ook als zij de leeftijd van achttien jaar al bereikt hebben.

Voorschools onderwijs

Daarnaast zou ieder AZC-kind toegang moeten krijgen tot voorschools onderwijs. Het kind leert hier onder andere over de Nederlandse samenleving en taal. Activiteiten in de vakanties stellen asielzoekerskinderen in staat hun kennis van de Nederlandse taal te verbeteren. Ook kan gedacht worden aan het uitbreiden van de culturele ontwikkeling door musea en culturele evenementen te bezoeken.

Voorlichting voor de ouders

Ouders moeten actief betrokken worden bij het onderwijs van hun kinderen, bijvoorbeeld met voorlichting over de schoolkeuze van hun kind. Deze groep moet ook begeleid en geïnformeerd worden over het Nederlandse onderwijs. Men is niet overal gewend aan het feit dat creatieve vakken onderdeel zijn van het onderwijs. Gemengd gymmen is niet in alle culturen gebruikelijk, net zomin als een juf voor de klas.

Nieuwkomersgroepen in Capelle aan den IJssel

In Capelle aan den IJssel namen twee basisscholen een aantal jaren geleden zelf het initiatief voor de start van zogenoemde 'nieuwkomersgroepen', omdat ze in wijken liggen waar zich relatief veel gezinnen uit het buitenland vestigden. Binnen de gemeente is afgesproken dat alle Capelse basisscholen nieuwkomers naar deze twee scholen verwijzen. In principe zitten kinderen één jaar in de nieuwkomersgroep, waarna ze doorstromen naar het reguliere onderwijs. Recentelijk ging het IJsselcollege van start met een nieuwkomersgroep, een ISK in het voortgezet onderwijs.

2c: De huidige situatie: gezondheid- en jeugdzorg

Kinderen hebben op grond van VN Kinderrechtenverdrag recht op gezondheidszorg. Dit betekent dat kinderen niet alleen de noodzakelijke hulp moeten krijgen, maar ook de mogelijkheid om zich volledig te ontwikkelen.¹⁸ Ieder kind dat in Nederland verblijft heeft recht op gezondheidszorg, ongeacht de verblijfsstatus van een kind.

Onvoldoende zicht op gezondheidsproblemen

Het is niet altijd duidelijk met welke gezondheidsproblemen asielzoekers te maken hebben. Bij binnenkomst in Nederland wordt een asielzoeker uit de risicolanden verplicht gescreend op tuberculose door de GGD.¹⁹ Kinderen jonger dan twaalf jaar krijgen een BCG-vaccinatie.²⁰ Asielzoekers in de COA-opvang krijgen een medische intake bij het Gezondheidscentrum voor Asielzoekers. Asielzoekerskinderen krijgen bij binnenkomst in de COA-opvang een intake door de jeugdgezondheidszorg.

Dit moment vormt de start voor het monitoren van de gezondheid, groei en ontwikkeling van het asielzoekerskind. Er zijn huisartsen van het GC A aanwezig op een opvanglocatie. Het kan ook voorkomen dat de artsen zijn gehuisvest in de buurt van een opvanglocatie. De GGD en het GC A kunnen asielzoekerskinderen doorverwijzen naar jeugdhulp. Helaas is er nog te weinig aanbod van preventieve jeugdhulp voor asielzoekers. Vaak wordt er gewacht tot zwaardere (specialistische) hulp nodig is.²¹

Niet alleen veroorzaken verhuizingen veel problemen in de medische behandeling, ook taalbarrières en onvoldoende kennis van het Nederlandse gezondheidssysteem zorgen ervoor dat asielzoekers niet goed in staat zijn om hun eigen zorghulpvraag te formuleren. Deskundigen maken zich ook zorgen over de situatie van adolescenten. Zij zijn vaak moeilijker te bereiken en vertellen niet makkelijk wat hen dwars zit.

Screening op trauma's

Binnen de gezondheidszorg is er veel discussie wanneer asielzoekerskinderen gescreend moeten worden op trauma's. Sommige artsen willen dat asielzoekerskinderen bij binnenkomst worden gescreend op psychische trauma's, zodat een eventueel trauma dan vroeg herkend en behandeld kan worden. Andere

¹⁸ "...but also to a right to grow and develop to their full potential and live in conditions that enable them to attain the highest standards of health through the implementation of programmes that address the underlying determinants of health." General Comment no. 15.

¹⁹ Factsheet Gezondheidszorg voor asielzoekers in Nederland, juni 2015, p. 5.

²⁰ Bacillus Calmette-Guérin, Het beschermt tegen infecties met tuberkel-bacteriën.

²¹ Tijdens de expertmeeting werd dit door meerdere deskundigen aangegeven.

artsen vinden het belangrijk dat een kind zich in een stabiele situatie bevindt voordat ze aan traumaverwerking beginnen. Kinderen zijn net een nieuw land binnengekomen en traumatische gebeurtenissen hoeven niet direct te resulteren in psychiatrische stoornissen. Posttraumatische stressklachten kunnen namelijk onder veilige en stabiele omstandigheden ook weer verdwijnen. Dat kan echter alleen wanneer zij worden opgevangen op één plek.

2d: Zó kan het ook: passende hulp

Kennisdeling en informatievoorziening lijkt cruciaal in het verschaffen van passende jeugd- en gezondheidszorg. Bijvoorbeeld in de vorm van duidelijke afspraken over de terugkoppeling van het specialistische behandeltraject van een kind. Maar ook moeten medische specialisten eerder op de hoogte zijn van de verhuizing van asielzoekerskinderen. Daarnaast moeten behandelaars rekening houden dat het meer inspanning kost om adolescenten te bereiken dan andere leeftijdsgroepen. Bovendien moeten asielzoekers op een effectievere manier geïnformeerd worden over het Nederlandse gezondheidsstelsel.

Passend en laagdrempelig

Voor asielzoekerskinderen moet het aanbod van preventieve jeugdhulp uitgebreid worden. Ook zou de toegang tot zorg laagdrempeliger moeten zijn door asielzoekers met medische expertise in te zetten. Kinderarts Marianne Begemann zegt hierover: "Er lopen bij mij twee Syrische artsen in het dorp die niet kunnen werken. Dit is zonde. Deze artsen spreken Arabisch, hebben soortgelijke traumatische ervaringen meegemaakt en zij kennen de culturele achtergrond waar de meeste Nederlandse artsen geen verstand van hebben. Er zou een samenwerking moeten komen tussen Nederlandse en Syrische artsen."²²

Overzicht houden op zorg

Een andere optie is het organiseren van kindergeneeskundige spreekuren of trainingen voor professionals over hoe om te gaan met specifieke problematiek van asielzoekerskinderen (interculturele competenties). Door de vele verhuizingen raakt bovendien de informatie over welk kind welke zorg heeft gekregen snel versnipperd.

2e. De huidige situatie: sport, spel en ontspanning

Kinderen die vreselijke dingen hebben meegemaakt, moeten de mogelijkheid krijgen hun ervaringen te verwerken, zodat ze zich sociaal en emotioneel goed ontwikkelen. Kinderen zijn veerkrachtig, maar het Nederlandse asielopvangsysteem biedt

Meldpunt Zorgproblemen

Het Meldpunt Zorgproblemen verbetert de continuïteit van de zorg van asielzoekerskinderen door bij te houden welke zorg een kind bij welke instantie heeft gekregen. Op deze manier wordt voorkomen dat informatie over het kind verloren gaat wanneer deze verhuist naar een andere opvanglocatie.

Ervaringsverhalen delen

De *Tree of Life* is een groeps-methode voor het leren omgaan met trauma. Op basis van ervaringsverhalen leren kinderen trauma te herkennen, bespreken en verwerken. De *Tree of Life* verbindt kinderen met hun familie, de gemeenschap en omgeving met als doel de eigen identiteit te versterken en op die manier trauma te verwerken.

²² Tijdens expertmeeting 4 oktober 2016.

onvoldoende aandacht voor het creëren van een gevoel van veiligheid en het werken aan structuur en stabiliteit in de levens van kinderen. Sport en spelactiviteiten op regelmatige basis zijn daarvoor onontbeerlijk.

Sport en spel verschilt per locatie

Per opvanglocatie is het sport- en spelaanbod anders geregeld. Of en hoeveel aanbod er is hangt af van de locatiemanager ter plaatse, het lokale aanbod en de beschikbaarheid van vrijwilligers. Dit betekent dat er op sommige locaties veel en op andere locaties vrijwel niks gebeurt. Vaak worden activiteiten niet goed op elkaar afgestemd, waardoor er op sommige dagen veel en op andere dagen niets te doen. Ook weten ouders en kinderen niet waar ze aan toe zijn, omdat ze onvoldoende geïnformeerd worden. Dit leidt tot teleurstelling en frustratie. Ook de inrichting van de locaties verschilt erg. Zo is er niet overal Wifi aanwezig of heel gebrekkig. Op sommige locaties zijn veel (buiten)speeltoestellen beschikbaar en zelfs voetbalvelden. Op andere locaties is er bijna niets. Ook zijn er vaak te weinig medewerkers om alle kinderen mee te laten doen. Als een kind niet mee mag doen voelt hij of zij zich afgewezen. Het is daarom heel belangrijk dat alle kinderen mee kunnen doen.²³

Activiteiten dragen bij aan traumaverwerking

Het gebrek aan gestructureerde sport en spel activiteiten belemmert kinderen om hun leven op te pakken, trauma's te verwerken en zich te ontwikkelen. Uit onderzoek blijkt dat slechts een klein deel van de kinderen die een oorlog of conflict hebben meegemaakt daadwerkelijk een trauma ontwikkelt.²⁴ De grote meerderheid kan met steun, stabiliteit en een veilige omgeving zijn of haar leven weer oppakken.

Gestructureerde, recreatieve activiteiten als sport, spel en dans hebben hier positieve invloed op. Ze versterken de lichamelijke, emotionele, sociale en intellectuele ontwikkeling van kinderen. Meedoen aan creatieve activiteiten, sport, spel en dans is laagdrempelig. Het is goed voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid. Het kan stress en depressie verminderen en zelfvertrouwen vergroten.

Online vraagbaak

De Facebookpagina Syriërs Gezond is een initiatief van GGD Utrecht en Pharos waar Syriërs in Nederland hun vragen kunnen stellen over gezondheid en gezondheidszorg in Nederland. De vragen worden beantwoord door een team van Syrische zorgprofessionals, ondersteund door Nederlandse professionals werkzaam bij GGD Utrecht en Pharos. Daarnaast post het team algemene informatie over gezondheid en zorg in Nederland in de vorm van korte filmpjes, infographics, animaties en ander voorlichtingsmateriaal. Vluchtelingen in Nederland maken elkaar zo wegwijs, ondersteund door Nederlandse zorgprofessionals. De zelfredzaamheid van vluchtelingen in relatie tot hun eigen gezondheid en die van hun omgeving wordt hiermee vergroot.

²³ Een onderzoek naar de behoeften van kinderen wonend in AZC Almere en de aansluiting van het aanbod in activiteiten, Annemirte van den Berg en Joe Muijsson (mei 2016).

²⁴ (The impact of school-based psychosocial structured activities program on conflict-affected children in Northern Uganda' door Prof. A. Astair en anderen in 'Journal of Child Psychology and Psychiatry', 2011)

Meedoen aan recreatieve activiteiten geeft een gevoel van erbij horen. Kinderen kunnen met creatieve activiteiten, sport, spel en dans bepaalde vaardigheden aanleren zoals samenwerken, vertrouwen en respect. Dat helpt hen hun veerkracht te versterken en om beter met sociaal-emotionele thema's om te gaan. De gezinnen wonen op de AZC's vaak klein. Gezinnen met vier personen hebben meestal de beschikking over twee kleine kamers. Buitenspelen is daarom heel belangrijk om energie kwijt te kunnen en ruzies te voorkomen. Zo wordt er op een tiental AZC-locaties op vaste tijdstippen sport en spel aangeboden door TeamUp: een initiatief van War Child, UNICEF Nederland en Save the Children.

2f: Zó kan het ook: meer aanbod op vaste tijden

Een voorspelbaar en goed georganiseerd activiteitenprogramma met duidelijke en consequente regels heeft een positieve uitwerking. Werken volgens een vast patroon draagt bij aan structuur en routine. De kinderen hebben bovendien steeds iets om naar uit te kijken. Ze krijgen aandacht, kunnen hun energie kwijt en vrolijk op. Daarbij zijn vaste gezichten belangrijk. Als er organisaties activiteiten aan willen bieden op de locaties is het verstandig om naar de duurzaamheid hiervan te kijken. Alle opvangcentra doen er goed aan om het aanbod van activiteiten te vergroten en op gezette tijden te laten plaatsvinden. Hierbij zijn de volgende zaken belangrijk:

Afstemming en inclusiviteit

Als er meerdere organisaties actief zijn op één locatie is een goede afstemming belangrijk. En zorg ervoor dat alle kinderen in het AZC mogen meedoen. Als er te weinig medewerkers zijn moet er gerouleerd worden en moet dit duidelijk aan de kinderen uitgelegd worden. En als er een goede reden is dat sommige kinderen niet mee mogen doen, bijvoorbeeld omdat de activiteit bedoeld is voor een bepaalde leeftijdscategorie, is informatie hierover heel belangrijk.

Informatie

Als er een goed aanbod is op het terrein van sport, spel en creativiteit en het op elkaar afgestemd is, dan is het vervolgens zaak om de kinderen en hun ouders over het aanbod te informeren. Bijvoorbeeld door middel van een bord waar het programma opgehangen wordt en een balie waar de inschrijvingen geregeld worden. Informatie moet duidelijk en in meerdere talen beschikbaar zijn.

Het Nest-project

Om de weerbaarheid en stabiliteit van kinderen in de opvang te vergroten, is De Vrolijkheid het Nest-project gestart. Middels groepsgewijze begeleiding krijgen kinderen het gevoel controle te hebben over hun eigen leven, waardoor het vertrouwen van kinderen in zichzelf en in anderen wordt vergroot. Ouders worden ook betrokken bij het project, zodat zij de rol als opvoeder weer op zich kunnen nemen.

Kidsclub

Elke woensdag- en vrijdagmiddag wordt er op AVO Hengelo Havezaten een Kidsclub georganiseerd voor kinderen van 4 tot 12 jaar en hun ouders. De kinderen krijgen elke dinsdag en donderdag zelf een uitnodiging van medewerkers van de opvang. Tijdens de Kidsclub kunnen ze kleuren, knutselen, dansen en film kijken. Spelenderwijs worden de kinderen steeds spraakzamer en komen zij meer los.

COA Maastricht:

Sportieve Activiteiten

In samenwerking met diverse sportclubs en de Universiteit Maastricht hebben kinderen van het AZC in Maastricht de mogelijkheid om dagelijks tussen 15.00 en 21.00 uur te sporten. Naast lichaamsbeweging biedt het kinderen ook de kans om sociale contacten op te doen en om onbezorgd kind te zijn.

Weekenden en vakanties

Vooral tijdens vrije dagen vervelen kinderen zich, omdat ze geen middelen hebben om dingen te ondernemen. Hun houvast (school) valt weg en des te meer hebben zij behoefte aan activiteiten.

Stichting de Vrolijkheid en 'de vakantiespeelweek' zijn partijen die activiteiten in meerdere centra aanbieden. Deze partijen zouden op elke locatie, in afstemming met lokale sportcoaches, vrijwilligers en clubs, aanwezig moeten zijn.

Computers en Wifi

Zorg voor voldoende Wifi in het AZC. Niet alleen bij de receptie en in de computerruimte, maar ook in de kamers van de bewoners. Zo hebben kinderen privacy om bijvoorbeeld met de kindertelefoon te Whatsappen, met familie te communiceren en hun huiswerk te maken. Zo biedt het AZC Luttelgeest in alle woonruimtes Wifi aan. Dit geeft ouders een mate van zelfstandigheid terug. Ze zijn niet meer afgesloten van de buitenwereld en hebben weer contact met familie en vrienden in het buitenland. Ouders maken gebruik van Google translate wanneer zij een brief krijgen van hun advocaat.

Binnen- en buitenspeelmogelijkheden

Buitenspelen is belangrijk, juist als er binnen zo weinig ruimte is. Speeltoestellen en een voetbalveldje zijn daarom onontbeerlijk. Maar ook binnen hebben kinderen behoefte aan een plek waar zij kunnen spelen. Een plek speciaal voor hen, waar zij gezien en gehoord worden. Een plek waar zij altijd terecht kunnen en waar zij centraal staan.²⁵

Activiteiten buiten het AZC

Laat kinderen in een AZC zoveel mogelijk meedoen aan activiteiten buiten het AZC. De sportcoaches in gemeenten moeten zich actief inzetten om de kinderen in de AZC's bij activiteiten van sportclubs te betrekken. Ook moeten de kinderen gebruik kunnen maken van bijvoorbeeld een gemeentelijke Jeugdpass, cultuurpass, enzovoort. Ook zwemles is voor asielzoekerskinderen heel belangrijk, omdat ze in hun land van herkomst vaak geen les hebben gehad of in de zwemles-leeftijd op de vlucht zijn geslagen en nu in Nederland veel met water in aanraking komen.

TeamUp: Sport, spel en dans

TeamUp is een initiatief van War Child, UNICEF Nederland en Save the Children en organiseert op vaste tijdstippen sport-, spel- en dansactiviteiten om de gezonde ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Hiermee wordt bijgedragen aan de sociaal-emotionele behoeften van kinderen, zoals structuur, stabiliteit, veiligheid en ontspanning. Daarnaast wordt de natuurlijke veerkracht van kinderen ontwikkeld en leren zij belangrijke (sociale) vaardigheden, wat hen beschermt tegen de vele stressoren waarmee zij te maken hebben. Lichaamsbeweging is niet alleen belangrijk voor het opdoen van sociale contacten, maar een actieve levensstijl kan gezondheidsproblemen en psychopathologie op latere leeftijd voorkomen.

COA Utrecht: Vakantie Speelweek

Een week lang werden, met behulp van Kinderopvangorganisatie Ludens, activiteiten georganiseerd op een BSO locatie in de buurt, onder de noemer Vakantie Speelweek. Van 10.00 tot 16.00 uur speelden kinderen van de opvang samen met Nederlandse kinderen. Dit bevordert de integratie en schept de mogelijkheid om de Nederlandse taal te leren. Ouders raakte betrokken bij het project door te helpen met de dagelijkse lunch.

²⁵ Een onderzoek naar de behoeften van kinderen wonend in AZC Almere en de aansluiting van het aanbod in activiteiten, Annemirte van den Berg en Joe Muijsson (mei 2016).

Stap 3: Ondersteun de ouders

Ondersteuning ouders

ouders hulpeloos
en machteloos

Ondersteuning ouders

ouders ondersteund en betrokken

3a. De huidige situatie: onvoldoende kennis en steun

Hoewel ouders primair verantwoordelijk zijn voor de opvoeding en verzorging van hun kinderen, kan het voorkomen dat zij niet altijd even goed in staat zijn om te voorzien in de behoefte van hun kinderen. In dat geval heeft de overheid de plicht om ouders op passende wijze te ondersteunen bij de opvoeding. De overheid kan ouders helpen met opvoedondersteuning, kinderopvang en gezondheidszorg.

Geen kennis van rechten en regelgeving

Volgens het VN-Kinderrechtenverdrag hebben ook asielzoekersgezinnen recht op opvoedondersteuning van de overheid. Ouders in een AZC zijn vanwege hun traumatiserende vluchtgeschiedenis en uitzonderlijke verblijfomstandigheid niet altijd in staat om een normaal gezinsleven te leiden. Bovendien stelde de 'European Network of Ombudspersons for Children' onlangs dat Europese overheden te weinig oog hebben voor de positie van kinderen die met hun ouders vluchten.²⁶ Het risico: overheden bieden onvoldoende ondersteuning. En voor deze ouders is het niet gemakkelijk om te weten waar zij recht op hebben, aangezien zij niet bekend zijn met het gezondheidsstelsel en de regelgeving.²⁷

Geen mogelijkheid om te leren of te werken

Naast ondersteuning op zorggebied zouden deze ouders de mogelijkheid moeten hebben om bij aankomst in Nederland de taal te leren.²⁸ In de huidige situatie krijgen ouders pas die mogelijkheid als zij een verblijfstatus hebben. Hun taalbarrière belemmert de integratie en zorgt ervoor dat zij niet kunnen participeren in de Nederlandse samenleving. Daarnaast hebben ouders niet de mogelijkheid om te werken en daarna slechts heel beperkt, wat ook

²⁶ ENOC Taskforce children on the move 2016, safety and fundamental rights at stake for children on the move, European Network of Ombudspersons for children 2016, p. 29.

²⁷ ENOC Taskforce children on the move 2016, safety and fundamental rights at stake for children on the move, European Network of Ombudspersons for children 2016, p. 29.

²⁸ Dit betekent dat asielzoekers – wanneer zij nog geen status hebben – niet ondersteund worden door de overheid om de Nederlandse taal te leren.

niet bijdraagt aan de integratie. Door hun taalachterstand kunnen ouders hun kinderen niet goed begeleiden op school, bij bezoeken aan de huisarts, enzovoort. Vaak leren hun kinderen eerder de taal op school en moeten voor hun ouders tolken.

Parentificatie

De omstandigheden in een AZC dragen evenmin bij aan een stabiele en gezonde opvoedingssituatie voor kinderen. Zo worden ouders vaak afhankelijk van anderen en raken zo een deel van hun autonomie kwijt. Ouders worden afhankelijk van hulpverleners of van hun kinderen, die op hun beurt de poortwachter worden tussen het gezin en de samenleving. Dit kan onder andere parentificatie tot gevolg hebben, waarbij kinderen de emotionele en psychische verzorging van hun ouders op zich nemen.²⁹ Uit onderzoek blijkt dat het welzijn van ouders effect heeft op de gesteldheid van kinderen. Spanning en stress van de ouders kunnen overslaan op hun kinderen.

3b: Zó kan het ook: zelf leren en zelf doen

Voor ouders van asielzoekerskinderen is het belangrijk om zo snel mogelijk een normaal gezinsleven op te bouwen. De zelfredzaamheid van ouders moet het uitgangspunt zijn. Geef ze de mogelijkheid om Nederlands te leren en te werken. Dit zorgt ervoor dat ze sneller integreren en hun autonomie behouden.

“Wanneer je ouders blij zijn, ben jij dat ook. Het is belangrijk dat ouders ook iets te doen hebben en de taal leren.”

— Kind in AZC³⁰

Uitgaan van de eigen kracht
SOVEE/Amersfoort biedt laagdrempelige opvoedondersteuning aan vluchteling gezinnen met een kind tot 12 jaar. De organisatie maakt ouders wegwijs in de stad en ondersteunt hen in de gang naar (in)formele voorzieningen. Ook het versterken van het sociale netwerk hoort hierbij. De opvoedondersteuning gaat uit van de eigen kracht van ouders en benadrukt vooral wat er goed gaat in de opvoeding.

²⁹ K. Kloosterboer, Kind in het centrum; Kinderrechten in asielzoekerscentra. (rapport), Den Haag: Unicef Nederland 2009, p.138.

³⁰ Werkgroep Kind in azc, 'Wat is kindvriendelijke opvang volgens kinderen?'

Talent benutten

Werk geeft ouders bovendien een dagbesteding en het gevoel nodig te zijn in de gemeenschap. Het Haagse Hotel California biedt nieuwkomers mogelijkheden om te werken. Daardoor krijgen zij een inkomen, leveren zij een bijdrage aan de samenleving en hebben zij contact met de autochtone gasten. Zij doen nieuwe vaardigheden op en leren de Nederlandse taal. De Refugee Talent Hub, bijvoorbeeld, is een digitaal matchingplatform dat vluchtelingen op basis van hun talent en vaardigheden koppelt aan een stage, baan of andere werkervaringsplek.

Helpen bij de opvoeding, op hun eigen manier

Opvoeden doen ouders overal ter wereld op een andere manier. Opvoedondersteuning moet dan ook mensen vrijlaten om kinderen op hun eigen manier op te voeden, uiteraard met respect voor de regels en verwachtingen in Nederland. Betrek ouders ook bij de zorg van hun kind en het Nederlandse zorgsysteem: hoe werkt het hier? Ook het aanbod van zorg is in een AZC van groot belang.

Ouderavonden bezoeken

Informeert ouders over het Nederlandse schoolstelsel en stimuleer hen om naar ouderavonden te gaan. Niet door middel van een schriftelijke mededeling, maar door een medewerker van de school. Zo moeten zij over basale zaken zoals het meegeven van een fruitsnack ('het tienuurtje') worden geïnformeerd. Ouders worden op deze manier actiever betrokken.

Kinderhuiskamer De Vlinder

Na een traumatische vlucht staat de band tussen ouders en kinderen vaak onder druk. Daarom beoogt de Amsterdamse noodopvanglocatie weer een veilige hechting tussen ouders en kind tot stand te brengen in Kinderhuiskamer De Vlinder. Vanuit deze veilige ruimte kunnen kinderen van 4 tot 13 jaar drie middagen per week deelnemen aan verschillende activiteiten en kunnen zij tot rust komen. Voor hen is het een fijne plek met vertrouwde gezichten en een duidelijke structuur. Spelenderwijs leren de kinderen algemene omgangsnormen en -waarden en vergroten zij hun taalvaardigheid. Ook ouders participeren in speciale gezinsactiviteiten, zodat zij hun ouderrol weer kunnen vervullen en op een positieve manier met hun kind bezig kunnen zijn.

Werk of stage

De Refugee Talent Hub is een digitaal matchingplatform voor vluchtelingtalent. De Refugee Talent Hub heeft als doel het matchen van vluchtelingen en hun talent op basis van hun vaardigheden en met hun stage, baan of andere werkervaringsplek. Daarnaast biedt de Refugee Talent Hub ook sollicitatietrainingen aan. Diverse partijen uit bedrijfsleven, overheid, onderwijs en ontwikkelingssector werken hier al aan mee.

Stap 4: Informatie

4a: De huidige situatie: geen of onduidelijke informatie

Alle kinderen hebben recht op informatie die aansluit bij hun ontwikkelingsniveau³¹, ook de groepen voor wie de toegang tot informatie niet zo vanzelfsprekend is, zoals asielzoekerskinderen. Deze kinderen hebben vaak beperkte toegang tot informatiebronnen. Bijvoorbeeld de beperkte toegang tot internet in AZC's. Voor kinderen heeft dit grote gevolgen.

Afhankelijk van anderen

Kinderen worden zo afhankelijk van informatie die zij van anderen krijgen. In de meeste gevallen zijn dit hun ouders. In de huidige situatie zijn ouders echter niet in staat om kinderen informatie te verstrekken. Bijvoorbeeld omdat ze het zelf niet weten, of omdat ze hun kinderen niet willen belasten met bepaalde informatie (zoals over de procedure).

Niet geschikt voor kinderen

Daarnaast is informatie die verstrekt wordt aan asielzoekers meestal gericht op volwassenen.³² De schriftelijke informatie die beschikbaar is, is over het algemeen niet kindvriendelijk. Dit komt omdat overheden verwachten dat ouders de informatie zullen overbrengen aan hun kinderen. In sommige gevallen worden oudere kinderen wel geïnformeerd over hun situatie. Helaas gebeurt dit niet in alle gevallen.³³

Geen controle over eigen situatie

Niet alleen kinderen hebben beperkte toegang tot informatie, ook ouders hebben dat meestal niet. En dit heeft vaak zijn weerslag op het gezinsleven. Zo weten ouders niet hoe lang de asielprocedure verloopt. Als mensen de controle over hun eigen situatie kwijtraken, lopen zij een verhoogd risico om psychische problemen te krijgen, zoals angst, depressie en apathie. En kinderen gaan op

³¹ Artikel 17 sub e IVRK.

³² ENOC Taskforce children on the move 2016, safety and fundamental rights at stake for children on the move, European Network of Ombudsmanpersons for children 2016, p. 25-26.

³³ ENOC Taskforce children on the move 2016, safety and fundamental rights at stake for children on the move, European Network of Ombudsmanpersons for children 2016, p. 25-26.

hun beurt weer last krijgen van deze problemen.

Inbreuk op kinderrechten

Wanneer kinderen geen of beperkte toegang hebben tot informatie, wordt niet alleen het recht op informatie geschonden, maar ook het recht om te participeren en het recht op vrijheid van meningsuiting. Met betrekking tot de asielprocedure hebben asielkinderen dus recht op informatie in hun eigen taal over de procedure, hun rechten, plichten en mogelijkheden in Nederland.

4b: Zó kan het ook!

Mentor voor de kinderen

Op veel opvanglocaties krijgen kinderen een gids waarin wordt uitgelegd waar ze zijn, wat zij daar kunnen doen, wanneer zij naar school gaan, maar ook met informatie over Nederland: hoe werkt het hier? Het is goed om deze informatie aan te vullen met de inzet van een jongerenwerker in ieder centrum bij wie kinderen terecht kunnen met vragen of als ze hun hart willen luchten. Deze mentor informeert, begeleidt en ondersteunt gezinnen bij bijvoorbeeld pedagogische vragen, recreatie en contacten met school. Deze mentor is vaak aanwezig, ook buiten kantooruren en goed bereikbaar. Het opvangcentrum in Luttelgeest werkt bijvoorbeeld met een speciale jongerenwerker die als vertrouwenspersoon optreedt.

“Vraag eens aan kinderen hoe het gaat. Laat kinderen ook meepraten en vraag hun mening over belangrijke dingen.”

— Kind in AZC³⁴

Jongerenwerker als aanspreekpunt

In het azc in Luttelgeest is er een jongerenwerker aanwezig die als het ware fungeert als vertrouwenspersoon (in het AZC heet het geen vertrouwenspersoon). Er is bewust gekozen om een jongerenwerker als aanspreekpunt van de kinderen te kiezen. Deze medewerker zal meer aansluiting hebben met de doelgroep. Kinderen kunnen input geven over de activiteiten die plaatsvinden op het AZC. Daarnaast is het kantoor van de jongerenwerker kindvriendelijk. Dit betekent dat kinderen het kantoor van de medewerker makkelijk binnen kunnen lopen.

³⁴ Werkgroep Kind in azc, 'Wat is kindvriendelijke opvang volgens kinderen?'

Taalmaatjes

Asielzoekers zouden in een zo vroeg mogelijk stadium de mogelijkheid moeten krijgen om de Nederlandse taal te leren. Dit zorgt ervoor dat ouders sneller integreren in de Nederlandse samenleving en dat zij hun autonomie behouden.

Helpdesk en informatiebijeenkomsten

Naast een jongerenwerker zou ook een helpdesk op de opvanglocatie een vast informatiepunt kunnen zijn, net als speciale informatiebijeenkomsten. Kinderen en ouders krijgen zo informatie over mogelijkheden ter plekke, zoals vrijetijdsbesteding, gezondheidszorg, onderwijsvoorzieningen en cursussen. Betrek kinderen zelf en zorg dat de informatie die zij krijgen is aangepast zodat zij het kunnen begrijpen. In elke (woon)ruimte zou een wifiverbinding beschikbaar moeten zijn.

Eigenwijs van VluchtelingenWerk Nederland

VluchtelingenWerk Nederland verzorgt in het kader van haar project 'Eigenwijs' specifiek voorlichting voor kinderen over hun asielprocedure en houdt in een aantal AZC's specifieke spreekuren voor kinderen.

Stichting Beyond Borders: Voorlichting AMV's

Stichting Beyond Borders biedt Alleenstaande Minderjarige Vluchtelingen (AMV's), ongeacht de verblijfsstatus, training over toekomstperspectieven en maakt de voorlichtingskrant AMARAMA. Jongeren worden op een toegankelijke wijze voorgelicht over toekomstmogelijkheden, zij ontwikkelen een plan voor de toekomst en het belang van netwerken wordt uiteengezet.

Stap 5: Snel duidelijkheid

Duidelijkheid

Duidelijkheid

5a. De huidige situatie: in strijd met de rechten van het kind

De algemene asielprocedure beslaat in principe acht dagen, waarbinnen een asielzoeker uitsluitend moet krijgen over zijn asielaanvraag. Aan deze termijn gaat nog eens een rust- en voorbereidingstijd van tenminste zes dagen vooraf. Wanneer een van de stappen in de asielprocedure niet binnen een dag is afgerond of wanneer er meer onderzoek nodig is dan in acht dagen uitgevoerd kan worden, wordt de asielaanvraag verder behandeld in de verlengde asielprocedure van maximaal zes maanden.

Jaren in onzekerheid

Dit lijkt in beginsel korte termijnen, maar toch kan het gebeuren dat kinderen meer dan vijf jaar in onzekerheid verkeren over hun verblijfsstatus. Bijvoorbeeld doordat een van de partijen in beroep gaat. Soms krijgen gezinnen gelijk bij de hoogste bestuursrechter, maar volgt wederom een negatieve beschikking waardoor de procedure weer van voren af start. Ook komt het voor dat ouders andere procedures starten na de asielprocedure, bijvoorbeeld om medische redenen, waardoor de onzekerheid nog langer duurt. Inmiddels zijn de kinderen volledig geworteld in de Nederlandse samenleving.

Belangen van kind niet erkend

De rechten en belangen van asielzoekerskinderen worden helaas nog niet erkend in de Nederlandse vreemdelingenwet- en regelgeving. Zo geldt voor kinderen die samen met hun ouder(s) zijn gevlucht of gemigreerd dat hun rechtspositie in grote mate afhankelijk is van de rechtspositie van hun ouders.³⁵ Kinderen worden op dit moment niet anders gezien dan volwassenen, op wie het gewone asielbeleid van toepassing is. Er ontbreekt een duidelijke vaststelling en weging van het belang van het kind in asielprocedures. Specifieke landeninformatie over kinderen wordt vaak niet meegewogen in de beslispraktijk. Ook in reguliere procedures, zoals gezinsherenigingszaken of zaken van buitenlandse minderjarige slachtoffers van mensenhandel,

“Het meest erge aan in een azc wonen is dat je in stress en onzekerheid leeft. Je weet niet of de volgende dag de politie aan je deur klopt en je meeneemt naar Zeist en je daarna terugstuurt naar je land.”

— Maryam, 16 jaar

³⁵ Voorstel van wet van de leden Voortman en Kuiken tot wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 in verband met het verankeren van het belang van het kind – Memorie van toelichting. Vergaderjaar 2015-2016, kamerstuk 34541, nr. 3.

ontbreekt vaak een onderzoek naar het belang van het kind.

Zelfstandige asielaanvraag binnen gezin

Niet alleen alleenstaande kinderen, maar ook kinderen in gezinnen, kunnen zelfstandig asiel willen aanvragen.³⁶ Bijvoorbeeld vanwege gedwongen rekrutering, genitale verminking, religie, seksuele geaardheid, etniciteit, nationaliteit of verwestering. Ook kan het kind bijzondere bescherming nodig hebben als het zijn of haar ontwikkelde persoonlijke identiteit moet opgeven³⁷ of wanneer er in het land van herkomst geen sociaal netwerk aanwezig is.³⁸

Kinderpardon

Uit het Jaarbericht Kinderrechten 2016 van UNICEF Nederland en Defence for Children blijkt dat meer dan 92% van de aanvragen voor een Kinderpardon wordt afgewezen. In de meeste gevallen omdat ouders onvoldoende gedaan zouden hebben aan vertrek.³⁹ Vanaf 1 februari 2013 tot en met 2015 zijn in totaal 1.360 aanvragen voor kinderen en gezinsleden ingediend onder de definitieve kinderpardonregeling. In totaal kregen 40 kinderen een vergunning. Het merendeel van de kinderen verblijft dus nog zonder verblijfsvergunning in Nederland ondanks dat zij hier al vijf jaar of langer zijn.

³⁶ UNHCR Guidelines on international protection.

³⁷ Rechtbank 's-Gravenhage, zittingsplaats 's-Hertogenbosch, 20 januari 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BP1516.

³⁸ Rechtbank 's-Gravenhage, zittingsplaats Roermond, 20 april 2016, ECLI:NL:RB-DHA:2016:4281.

³⁹ UNICEF Nederland en Defence for Children, Jaarbericht Kinderrechten 2016, p. 26.

Vrijheidsbeperking en illegaliteit

Nog eens duizend kinderen verblijven op dit moment in een vrijheid beperkende gezinslocatie. Wat betekent dat het gezin zich dan niet buiten de gemeentegrenzen mag begeven en de ouders een meldplicht hebben. De gemiddelde verblijfsduur bedraagt inmiddels 560 dagen. Er vindt bovendien geen registratie plaats van het aantal gezinnen dat de gezinslocatie moet verlaten omdat het jongste kind achttien jaar wordt en het recht op opvang stopt. Hierdoor is het onduidelijk hoeveel kinderen na jarenlang verblijf in Nederland alsnog in de illegaliteit belanden.

Geen zicht op terugkeerbeleid

Wanneer kinderen worden uitgezet naar hun eigen land van herkomst of dat van hun ouders wordt er niet gemonitord of geëvalueerd hoe het met deze kinderen verder gaat. Hierdoor is het onduidelijk of de belangen van kinderen ook in het land van herkomst worden gerespecteerd en of het kind voldoende was voorbereid op de terugkeer.

Kind na verblijf van vijf jaar uitzetten is schadelijk

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat kinderen na een verblijf van vijf jaar niet meer zonder schade aan hun ontwikkeling kunnen worden uitgezet.⁴⁰ Uit verder onderzoek blijkt dat de Nederlandse wetgeving en beslispraktijk⁴¹ ten aanzien van gezinshereniging in strijd is met internationale regels. Kinderen die langer dan vijf jaar in Nederland zijn zonder verblijfsvergunning verblijven vaak in vrijheid beperkende gezinslocaties. Deze locaties zijn schadelijk voor de ontwikkeling van de kinderen. Gedurende de lange verblijfsonzekerheid vinden bovendien veel verhuizingen plaats, die nog verder bijdragen aan de schadelijke gevolgen voor de ontwikkeling van het kind.

“Ook al is de kamer klein, ik ben toch liever veilig hier dan in een groot huis in Syrië waar het niet veilig voelde.”

— Najah, 12 jaar uit Syrië⁴²

5b: Zo kan het ook: respecteer rechten van het kind

De PvdA en GroenLinks dienden op 19 september 2016 een wetsvoorstel in bij de Raad van State om het belang van het kind te verankeringen in migratiewetgeving. Als de wet er komt, kunnen rechters toetsen of de belangen van kinderen ernstig worden geschaad bij terugkeer. Dit voorstel zou een historische stap zijn om de rechten van migrantenkinderen te waarborgen.

⁴⁰ Kalverboer en Zijlstra, De schade die kinderen oplopen wanneer ze na langdurig verblijf in Nederland gedwongen worden uitgezet, 2006, vindplaats: <https://www.defenceforchildren.nl/images/20/274.pdf>.

⁴¹ Defence for Children, Gezinnen in de Knel: een analyse van het belang van het kind in het Europese en Nederlandse gezinsmigratiebeleid, 2015, vindplaats: <https://www.defenceforchildren.nl/p/140/4301/%7Bpersbericht%7D-%91nederland-wijst-gezinsherenigingen-onterecht-af%92>.

⁴² Kloosterboer, K., & Kemenade, M. – J. (2016). *Kijk mij eens! Gevluchte Kinderen in Nederland*. Den Haag, Nederland: UNICEF Nederland.

Daarbij wordt aansluiting gezocht bij het Nederlandse jeugd- en familierecht waarin het belang van het kind wordt ingevuld aan de hand van het recht van het kind om zich te ontwikkelen. Verder moet het verblijfsrecht van het kind na vijf jaar verblijf in Nederland worden gewaarborgd.

Child Notice

Loopt een minderjarige asielzoeker gevaar in zijn of haar eigen land? Heeft hij of zij recht op internationale bescherming door middel van een vluchtelingenstatus of andere verblijfsstatus? Zo niet, is een land veilig genoeg om een kind naar terug te sturen? Om een goed beeld te krijgen, maken de IND en DT&V gebruik van landenrapporten met actuele informatie over de veiligheidssituatie. Deze ambtsberichten bevatten minimale informatie over de situatie van kinderen. UNICEF heeft in 2013-2015 een methodiek ontwikkeld om zogenoemde kinderambtsberichten (*Child Notices*) te maken. Een *Child Notice* bevat onder andere informatie over de toegang tot onderwijs en gezondheidszorg, over opvang door de overheid van alleenstaande minderjarigen of informatie over hoe de overheid kinderen beschermt tegen geweld. Ook bevatten de rapporten informatie over schadelijke praktijken als kindhuwelijken, mensenhandel, huiselijk geweld, meisjesbesnijdenis, kinderarbeid en gewapend conflict. Deze informatie is onontbeerlijk in (asiel)-procedures waarin kinderen (en hun ouders) betrokken zijn. Het helpt om afwegingen te kunnen maken in het belang van het kind.

Verkort de procedures

In 2015 zijn de asielprocedures en gezinsherenigingsprocedures verlengd, waardoor de situatie voor kinderen nog langer onduidelijk is. De verhoogde instroom in 2015 heeft echter niet aangehouden en daarom zouden de procedures weer verkort kunnen worden. De behoefte om snel te beslissen op verblijfsaanvragen mag geen afbreuk doen aan de belangen van het kind zelf. Zo is de toepassing van een algemene asielprocedure van acht dagen in veel gevallen ongeschikt om de situatie van alleenstaande kinderen te kunnen beoordelen.

Multidisciplinair proces

De Raad van Europa roept in een resolutie van 13 oktober 2016⁴³ op om tot duurzame oplossingen te komen voor kinderen. Deze resolutie is gebaseerd op onderzoek naar het belang van het kind, zijn of haar recht op veiligheid, bescherming en ontwikkeling. In het project *Best Practice in Determining and Implementing Durable Solutions for Separated Children in Europe: A Multidisciplinary Approach* wordt hiervoor een leidraad gegeven.⁴⁴ De Raad van Europa heeft hierin ook overheden opgeroepen om de terugkeer van alleenstaande kinderen te monitoren.⁴⁵

Monitor de terugkeer en schrap detentie

UNICEF doet daarnaast in het rapport '*Children's rights in return policy and practice*' aanbevelingen om te werken aan een veilige terugkeer van minderjarige kinderen. De HIT foundation heeft samen met onder andere Nidos en de Rijksuniversiteit Groningen een model ontwikkeld voor het monitoren van teruggekeerde kinderen⁴⁶ en Save the Children ontwikkelde samen met ECRE een checklist voorafgaand aan terugkeer.⁴⁷

Tot slot: detentie is nooit in het belang van een kind. Kinderen zouden daarom niet meer in vreemdelingendetentiecentrum Zeist opgevangen mogen worden. De overheid moet inzetten op het gebruik van alternatieven.

⁴³ Resolution 2136 (2016), Harmonising the protection of unaccompanied minors in Europe, vindplaats: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=23179&lang=en>.

⁴⁴ Zie hiervoor: <http://www.irishrefugeecouncil.ie/wp-content/uploads/2014/03/toolkit.pdf>. De coördinatie van dit project lag bij de Irish Refugee Council.

⁴⁵ Resolution 2136 (2016), Harmonising the protection of unaccompanied minors in Europe, vindplaats: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=23179&lang=en>.

⁴⁶ Zie voor het rapport en monitoring model: <http://hitfoundation.eu/projects/monitoring-of-returned-minors/>.

⁴⁷ Zie voor deze checklist rond terugkeer: http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/immigration/docs/studies/Return_of_children-final.pdf, vanaf pagina 160.

LIJST MET AFKORTINGEN

AA	Algemene Asielprocedure
AZC	Asielzoekerscentrum
BRP	Basis Registratie Personen
COA	Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers
COL	Centrale Opvang Locatie
DT&V	Dienst Terugkeer en Vertrek
ECRE	European Council on Refugees and Exiles
GC A	Gezondheidscentrum Asielzoekers
IND	Immigratie en Naturalisatiedienst
ISK	Internationale Schakelklas
IVRK	Verdrag inzake de Rechten van het Kind
KMAR	Koninklijke Marechaussee
PO	Primair Onderwijs
POL	Proces Opvang Locatie
VA	Verlengde Asielprocedure
VO	Voortgezet onderwijs

**Zó kan het ook!
Aanbevelingen voor een betere situatie
van kinderen in asielzoekerscentra**

Werkgroep Kind in azc

2016

Auteurs:

Helen Schuurmans, Lisa de Goei, Martine Goeman

Redactie:

Jochem Rotteveel, Heleen Slob

Vormgeving:

het bureau der schone vormen

Fotografie:

Hollandse Hoogte, Guus Schoonewille, UNICEF

Voor meer informatie:

hschuurmans@unicef.nl

Een publicatie van de Werkgroep Kind in azc

Werkgroep **Kind in azc**

UNICEF Nederland
Defence for Children
VluchtelingenWerk Nederland
Kerk in Actie
War Child